

Edition Open Sources

Sources 8

Stefan Paul Trzeciok:

8. Kapitel des 1. Teils

DOI: 10.34663/9783945561102-12

In: Stefan Paul Trzeciok: *Alvarus Thomas und sein Liber de triplici motu : Band II: Bearbeiteter Text und Faksimile*

Online version at <https://edition-open-sources.org/sources/8/>

ISBN 978-3-945561-10-2, DOI 10.34663/9783945561102-00

First published 2016 by Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, Edition Open Sources under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Germany Licence.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/de/>

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available in the Internet at <http://dnb.d-nb.de>

Prime partis

duplas: puta quatuor ad duo: et duo ad unum: tunc coacerua illos numerosa putta quaternorum binarum et unitatem et inuenies. 7. Dividas igitur corpus in septem septimas: et pro primo ordine capias quatuor septimas: et pro secundo duas septimas: et pro ultimo unam septimam: et sic compertes quot partes aliquotas continet quilibet illorum ordinum. Et isto modo in qualibet proportione operaberis facile autem hoc demonstratur ex prima conclusione quoniam sicut illi tres ordines continuo se habent in proportione dupla et sunt partes illius corporis: ita optinet capere partes continuo se habentes in proportione dupla totum corpus absolutes eo quod opatsum? artificio.

Tertia conclusio. Alicuius continuitas aliquora proportionem aliquam rationalem acquirent: proportionem acquisitam toti inuenire. ut diuisio corpore in quinq[ue] partes aliquotas putas in 5. quintas una illarum quintarum acquirent proportionem duplam: inuenire quam tam proportionem totum illud corpus proportione acquirat. In illo enim casu illud corpus proportionem sexquintam acquirit: cum acquirat supra se unam quintam: hoc est tantum quanta est una eius quinta. Probatur hec conclusio et dividatur a pedale in aliquot partes aliquotas gratia exercitii in 7. et acquirat una illarum aliquam proportionem rationalem: tunc vel illa proportione acquisita aliqua illarum partium est multiplex vel non multiplex: si multiplex tunc aliquotiens vel semel acquirit supra se tantum quanta ipsa pars est. et tot partes eae sibi quot acquirit supra se tot acquirit supra eos illas. 7. partes aliquotas in quas corpus erat diuisum: et quilibet talis pars acquisita illi parti est equalis cuilibet illarum partium aliquotarum in quas corpus est diuisum: igitur ille partes acquisite vel pars acquisita est vel sunt eiusdem denominationis et parte cui acquiruntur vel acquiritur: et ita si ille partes in quas corpus diuis debatur sunt septime: et ille partes acquisite sunt duae vel tres vel quatuor et sic cōsequenter: totum illud corpus acquisiuit duas vel tres vel quatuor septimas vel si est una totum illud corpus acquisiuit unam septimam: quo ad inuenio: iam patet quātam proportionē illud corpus acquisiuit. Si enim acquisiuit tres tales partes et ille sunt septime iam acquisiuit totum proportionem supratrivalentem septimas et sic habetur propositum ubi pars aliqua proportionem multiplicē acquirit. Si autem acquirit rationalem non multiplicē manifestum est quod illa denominatur ab aliqua parte aliqua vel ab aliquib[us] partib[us] aliquotis adequate vel inadequata (non est modo cura) sicut dupla sexquiteria denominatur a numero binario cum tercia: et suprabipartientis tertias ab unitate cum duabus tertias. Hato igitur quod aliquam talē proportionem rationalem non multiplicē aliquis talium partium aliquotarum acquisiuerit: adiuueniendum quam proportionem acquirit totum dividatur quilibet pars aliqua in partes aliquotas a quibus denominatur talis proportion et tunc coaceruentur omnes ille partes aliquote: et numerus resultans indicabit quota pars aliqua totus est aliquando quilibet illarum. deinde illis omnibus addantur ille partes aliquotes acquisite equales eis. et sic inuenies quot partes ali-

Capitulum octauum.

13

quotas acquisiuit totum: et per consequens qualē proportionem ut si in exemplo posito una illarum septinarum acquirat proportionē supra bipartientem tertias: et quoniam illa proportio denominatur ab uno cum duabus tertis dividatur quilibet septima in tres tertias: et multiplicetur. 7. per tria et resultabunt. 1. et iam illa numerus indicat tibi quilibet illarum partium esse unam vicesimam primam: et partes acquisite sunt eae illis quia sunt tertie unius septimi: et sunt due ergo acquisiuit duas vicesimas primas et sic proportionē suprabipartientē vicesimas primas totū acquisiuit. Si autē una illarum septinarū acquirat duplam sexquiteriam: dividas quilibet septimam etiam in tertias: et multiplicata septē per tria et reperies et dicūtū est viginti unum. et quia una septima acquisiuit tantum quanta ipsa est puta unam septimam totus cuius una tercia illius septime: dividas etiam illam septimam acquisitam in tres partes: et ille tres partes erunt tres vicesime prime totius ut constat: et totum acquisiuit illas tres et cum hoc unam. Acquisiuit igitur quatuor vicesimas primas: per consequens proportionē supra quadruplicatiē vicesimas primas. Et isto modo in omni aliis specie proportionis operabis. Et ex hoc poteris inuenire proportionem quā acquirit totum duabus partibus eius aliquotis nequalibus: siue duabus non facientibus unam: siue pluribus acquirentibus eamē proportionem vel etiam inequalē. Et consimiliter cognoscas quam proportionem deperdit totum aliquata pars eius vel aliquibus partibus aliquotis oīus quam vel alias proportiones deperdente vel dependentibus.

Capitulum octauum in quo agitur de inuentione proportionis minoris inequalitatis et etiam maioris respectu cuiuscumque numeri et res bus diuisibilibus composti.

PLetumq[ue] contingit tam in materia intentionis disformia quā proportionis motuum querere proportionem subsequalteram vel subduplam vel aliquā aliam minoris inequalitatis vel etiam maioris inequalitatis respectu numeri non habentis illas sive fractionē id est diuisione unitatis vel unitatis talis numeri. ut si ponat q[uod] aliquod mobile per transat tripedale spaciū in hora tunc mouet subdupla velocitate transit subduplū spaciū ad tripedale in eodem tempore. Modo non est possibile dare subduplū ad tripedale sive fractionē unitatis: quoniam bipedale cum dimidio est subduplū tripedalis. Item contingit non nunquam querere sex quialterum respectu numeri quinaria: et illud non potest dari sive fractionē unitaria. 7. enim cum dimidio ad 5. est proportio sexquatera. Quare pro inuentione talis proportionis maioris aut minoris in equalitatis cum fractionē.

Suppono primo q[uod] duplex est numerus ut ad propositum sufficiat quida: est compositus ex unitatib[us] diuisibilib[us], i.e. cuius quilibet unitas est res diuisibilis: ut numerus trium pedalium quatuor qualitatib[us], i.e. aliis vero numerus est cō-

b. II,

duelas, puta quatuor ad duo, et duo ad unum, tunc coacerva illos numeros, puta quaternarium, binarum et unitatem, et invenies 7. Dividas igitur corpus in septem septimas, et pro primo ordine capias quatuor septimas et pro secundo duas septimas et pro ultimo unam septimam, et sic comperies, quot partes aliquotas continent quilibet illorum ordinum. Et isto modo in qualibet proportione operaberis facile autem hoc demonstratur ex prima conclusione, quoniam sicut illi tres ordines continuo se habent in proportione dupla, et sunt partes illius corporis, ita op[er]o]rtet capere partes continuo se habentes in proportione dupla totum corpus absolventes eo, quod operati sumus artificio.

Tertia conclusio: alicuius continui partes aliquota[e] proportionem aliquam rationalem acquirente proportionem acquisitam toti invenire ut divisio corpore in quinque partes aliquotas, putas in 5 quintas, una illarum quintarum acquirente proportionem duplam, invenire, quantam proportionem totum illud corpus proportionem acquirat. In illo enim casu illud corpus proportionem sesquintam acquirit, cum acquirat supra se unam quintam, hoc est tantum, quanta est una eius quinta[e]. Probat haec conclusio, et dividatur A pedale in aliquot partes aliquotas, gratia exempli in 7, et acquirat una illarum aliquam proportionem rationalem, tunc vel illa proportio acquisita alicui illarum partium est multiplex vel non multiplex, si multiplex, tunc aliquotiens vel semel acquirit supra se tantum, quanta ipsa pars est, et tot partes aequales sibi, quot acquirit supra se, tot acquirit supra omnes illas 7 partes aliquotas, in quas corpus erat divisum, et quaelibet talis pars acquisita illi parti est aequalis cuilibet illarum partium aliquotarum, in quas corpus est divisum, igitur illae partes acquisitae vel pars acquisita est vel sunt eiusdem denominationis cum parte, cui acquiruntur vel acquiritur, et ita si illae partes, in quas corpus videbatur, sunt septimae, et illae partes acquisitae sunt duae vel tres vel quattuor et sic consequenter, totum illud corpus acquisivit duas vel tres vel quatuor septimas vel, si est una, totum illud corpus acquisivit unam septimam, quo ad invento iam patet, quantum proportionem illud corpus acquisivit. Si enim acquisivit tres tales partes, et illae sunt septimae, iam acquisivit totum proportionem supratripientem septimas, et sic habetur propositum, ubi pars aliqua proportionem multiplicem acquirit. Si autem acquirit rationalem, non multiplicem, manifestum est, quod illa denominatur ab aliqua parte aliqua vel ab aliis partibus aliquotis adaequate vel inadaequate (non est modo cura), sicut dupla sesquiteria denominatur a numero binario cum tertia, et suprabipartiens tertias ab unitate cum duabus tertii. Dato igitur, quod aliquam talem proportionem rationalem, non multiplicem aliqua talium partium aliquotarum acquisiverit, ad invendiendum, quam proportionem acquirit totum, dividatur quaelibet pars aliqua in partes aliquotas, a quibus denominatur talis proportio, et tunc coaceruentur omnes illae partes aliquotae, et numerus resultans indicabit, quota pars aliqua totius est aliquid, immo quaelibet illarum. Deinde illis omnibus addantur illae partes aliquotae acquisitae aequales eis. Et sic invenies, quot partes aliquotas | acquisivit totum, et per

consequens qualem proportionem, ut si in exemplo posito una illarum septimarum acquirat proportionem suprabipartientem tertias, et quoniam illa proportio denominatur ab uno cum duabus tertii, dividatur quaelibet septima in tres tertias, et multiplicentur 7 per tria, et resultabunt 12, et iam ille numerus indicat tibi quilibet illarum partium esse unam vicesimam primam, et partes acquisitae sunt aequales illis, quia sunt tertiae unius septimae, et sunt duae. Ergo acquisivit duas vicesimas primas, et sic proportionem suprabipartientem vicesimas primas totum acquisivit. Si autem una illarum septimarum acquirat duplam sesquiteriam, dividat quilibet septimam etiam in tertias, et multiplicat septem per tria, et reperies, ut dictum est viginti unum, et quia una septima acquisivit tantum, quanta ipsa est, puta unam septimam totius cum una tertia illius septimae, dividat etiam illam septimam acquisitam in tres partes, et illae tres partes erunt tres vicesime primae totius, ut constat, et totum acquisivit illas tres et cum hoc unam. Acquisivit igitur quatuor vicesimas primas, et per consequens proportionem supraquadrupartientem vicesimas primas. Et isto modo in omni alia specie proportionis operaberis. Et ex hoc poteris invenire proportionem, quam acquirit totum duabus partibus eius aliquotis inaequalibus sive duabus non facientibus unam sive pluribus acquentibus aequalem proportionem vel etiam inaequalem. Et consimiliter cognoscet, quam proportionem deperdit totum aliqua parte eius vel aliquibus partibus aliquotis aliquam vel alias proportiones deperdente vel deperdentibus.

8. Kapitel des 1. Teils

Capitulum octavum, in quo agitur de inventione proportionis minoris inaequalitatis et etiam maioris respectu cuiuscumque numeri ex rebus divisibilibus compositi

Plerumque contingit tam in materia [in]tenionis difformis, quam proportionis motuum quaerere proportionem subsequialteram vel subduplam vel aliquam aliam minoris inaequalitatis vel etiam maioris inaequalitatis respectu numeri non habentis illam sine fratione, id est divisione unitatis vel unitatum talis numeri, ut si ponatur, quod aliquod mobile pertranseat tripedale spatium in hora, tunc movens subdupla velocitate transit subduplum spatium ad tripedale in eodem tempore. Modo non est possibile dare subduplum ad tripedale sine fracione unitatis, quoniam bipedale cum dimidio est subduplum tripedalis. Item contingit nonnumquam quaerere sexquialterum respectu numeri quinarii, et illud non potest dari sine fracione unitatis, 7 enim cum dimidio ad 5 est proportio sexquialtera. Quare pro inventione talis proportionis maioris aut minoris inaequalitatis cum fracione.

Suppono primo, quod duplex est numerus, ut ad propositionum sufficit, quidam est compositus ex unitatibus divisibilibus, [...] cuius quaelibet unitas est res divisibilis ut numerus trium pedalium, quatuor qualitatum et cetera, alias vero numerus est compositus

14

Prime partis

positus ex vniuersibus indiuisibilibus ut numerus
3. punctorum. 3. intelligentiarum 2. 10. animalium ra-
tionalium. Hoc suppositio ex se patet.

Secunda suppositio. Nō oīs nume-
rus habet subduplici. nec oīs habet subtriplo: et
sic consequenter. Probatur quoniam aliquis nume-
rus pura et rerum indiuisibilius cuiusmodi: est in ter-
narius angelorum nō potest dividiri in duo, equa-
lia: igitur nō habet subduplici: nec in quatuor par-
tes equales: et sic non habet subquadruplo: et sic
probatur de aliis igitur suppositio vera.

Tertia suppositio. Dis numerus et re-
rum diuisibilium habet subduplici subtriplo: et v-
neat sicut oīm proportiones minoris inequalitatis
sunt etiam majoris aut habere possunt. Probatur
huius suppositionis: quia talis numerus potest
dividiri in duo equalia cum sit numerus rerum diuisi-
bilium et tria equalia et in 4. et in 5. sic in infinitum.
Quare dabitur quilibet numerus habere pro-
portionem minoris inequalitatis ad ipsum: et etiam
majoris. Nam ad sui medietatem habebit propo-
tionem dupla: ad tertiam triplo: ad duas tercias
sequaliteram: et sic in infinitum.

Quarta suppositio. Ad diuidendum
numerū aliquem per alterum sive maiorem, sive mi-
norē, sive eūalem, sive opozitam, sive fracionem,
sive nō: diuidenda est quelibet vniuersitatis numeri diui-
densi in tot partes aliquotās quas quotus est numerū
per quem sit diuisio: et vnde sunt tot partes illa-
rum cuiuslibet vniuersitatis numeri q̄ que sit diuisio quo-
sus est numerus diuidendus: et sic quilibet vniuersitas
habebit equaliter. Exemplū si velis diuidere nu-
merū quinariū per numerū ternariū: ut puta quicq;
gradus in tres partes equales: vel quinq; denarii
os per tres homines: diuidas quilibet vniuersitatem
numerū quinariū in tres partes aliquotās: puta in
tres tercias quia numerus per quem sit diuisio est
ternarius: deinde da quinq; tercias cuiuslibet vniuersi-
ti ternariū: quia numerus diuidendus est quinarius
Item ille velis diuidere et tria per quinq; numerus
per quē sit diuisio est quinarius: diuidas quilibet
vntate numeri ternariū diuidēti in quicq; partes
equales: puta in quicq; quatas et qz numerus diui-
densis est ternarius: da cuiuslibet tres quintas: et
quilibet illorū quicq; habebit equaliter. Probatur
hec suppositio qm̄ sic diuidendo cuiuslibet equaliter
datur et patet ex se et nichil manet: ergo illa diui-
sio est cōpleta: et modus diuidendi sufficiens: et per
consequens suppositio vera. Probatur minor qm̄ si
quando tria diuiditur per quinogradia exempli
opozit vntate teneat suppositionis diuidere qua-
libet vntate numeri ternariū in quicq; partes equa-
les: et sic erunt partes illae: ter: quino: et per conse-
quentes quicq; tres partes adequate ut patet: erit
igitur ibi quicq; ternariū illarū partis adequate et
datur cuiuslibet vniuersitatis quinariū numeri vni-
ternarius: igitur nullus ternarius manet: qm̄ illi ter-
nariū et vniuersitatis numeri quinariū sunt numero equa-
les: igitur tunc nichil manet diuidendi. Et sic pro-
babis de quibuscūq; alijs numeris quorū vnu
per alterum diuiditur: sequitur igitur suppositio
Hic suppositis pono tales regulam.

Vd diuidendum numerum se habentem in qua vno

Capitulum octauū.

Iueris proportionē minoris inequalitatis ad quē
cūs numerum volueris capias in numeris duos
numeros se habentes in tali proportionē: et diui-
das numerum respectu cuius queris numerū se ha-
bentem in proportionē minoris inequalitatis in
tot partes aliquotās quous est numerus maior: ta-
lis proportionis: et ex his capias tot illarū par-
tes quous est numerus minor dicitē proportionis.
Et sic inuenies propositum. Hoc facili mōstra-
tur exemplo: vt si vna inuenire numerū se habentē
in proportionē sub sexquartia respectu numerū
quinariū in rebus diuisibilibus (quoniam in indi-
uisibilibus nō est possibilē vt patet ex primis dubi-
suppositiōnibus) capias in numeris 4. et 5. qui sūt
numeri se habentes in proportionē sexquartia
et numerū maior est quaternariū: diuidas numerū
quinariū respectu cuiusqueris sub sexqui-
teria numerū in quartuoz partes equales: et hāc
diuisionem facies per quare suppositionis docu-
mentū: et qz numerū minor est ternariū capias tres
quartas quinariū: et illarū trium quartarū ad
illum numerū quinariū qui conponit ade-
quate ex quartuoz talibz: et proportionē sub sexqui-
teria. Et illo modo in omnibus aliis operaberis
Patet hec regula quoniam tunc talis numerus se
habebit ad illas suas partes aliquotas sicut se
habent numeri proportionis queste: vt constat: igit
illo modo oportet operari ad inueniēdū id quod
dovet regula: et per cōsequens regula vera.

Secunda regula. Ad inueniendum
numerū se habentem in proportionē maioris ine-
qualitatis ad quem volueris numerū fieri in quacū
et libuerit proportionē: capias in numeris duos
numeros se habentes in tali proportionē: et diui-
das numerū respectu cuius queris numerū se ha-
bentem in illa proportionē maioris inequalitatis
in tot partes aliquotās quous est numerus minor:
talis proportionis: et tunc illi numero minori sic
diuisio addas tot equales partes partidas diui-
sionis quorū sunt per quas numerus maior talis
proportionis excedit minorē: et tunc numerū re-
sultans ex numero minori et illa additione est nu-
merus se habens ad numerū sic diuisus in propor-
tione data maioris inequalitatis. Hoc facile des-
clarabit exemplū. Si enī velis inuenire numerū sex-
quialiterū ad numerū quinariū in rebus diuisibi-
libus (in diuisibilibus em̄ id nequit fieri vt dictū
est) capias in numeris duos numeros se habentes
in proportionē sexquialitera: vt pura. 2. et. 3: et qz
numerū minor est binarius diuidas numerū qui-
narū respectu cuiusque vniūs numerū sexquial-
terum in duas partes equales quod fiet secundum
documentum quarte suppositionis. Oportet cōs
tūc diuidere. 3. per. 2. et quia ternarius numerus
maior: talis proportionis excedit numerū binariū
minorē numerū talis proportionis per
vnā vniūtatem adequate: addas supra numerū
quinariū vnuā de illis partibus duabus in quas
iam diuisus est quinarius: puta medietate: ipsius
quinariū: sūt aggregatum ex quinario et illa par-
te se habet ad quinariū in proportionē data pa-
re sexquialtera. Patet hec regula sicut superior
Applica probationem. Et hec breuiter de prima
parte huius operis introductionis gratia vices
sufficiant.

ex unitatibus indivisibilibus ut numerus 5 punctorum, 5 intelligentiarum et 10 animarum rationalium. Haec suppositio ex se patet.

Secunda suppositio: non omnis numerus habet subduplicum, nec omnis habet subtripulum et sic consequenter. Probatur, quoniam aliquis numerus, puta rerum indivisibilium, cuiusmodi est: numerus ternarius angelorum non potest dividi in duo aequalia, igitur non habet subduplicum, nec in quatuor partes aequales, et sic non habet subquadruplum, et sic probatur de aliis, igitur suppositio vera.

Tertia suppositio: oomnis numerus rerum divisibilium habet subduplicum, subtripulum, et universaliter omnem proportionem minoris inaequalitatis et etiam maioris aut[em] habere potest. Probatio huius suppositionis, quia talis numerus potest dividi in duo aequalia, cum sit numerus rerum divisibilium, et in tria aequalia et in 4 et in 5 et sic in infinitum. Quare dabitur quilibet numerus habens proportionem minoris inaequalitatis ad ipsum et etiam maioris. Nam ad sui medietatem habebit proportionem duplam, ad tertiam triplicem, ad duas tertias sexualteram et sic in infinitum.

Quarta suppositio: ad dividendum numerum aliquem per alterum sive maiorem, sive minorem, sive aequalem, sive oporteat uti fractione, sive non [fractione] dividenda est quaelibet unitas numeri dividendi in tot partes aliquotas, quotus est numerus, per quem fit divisio, et dandae sunt tot partes illarum cuilibet unitati numeri, per quem fit divisio, quotus est numerus dividendus, et sic quaelibet unitas habebit aequaliter. Exemplum, ut si velis dividere numerum quinarium per numerum ternarium, ut puta quinque gradus in tres partes aequales vel quinque denarios per tres homines, dividias quamlibet unitatem numeri quinarii in tres partes aliquotas, puta in tres tertias, quia numerus, per quem fit divisio, est ternarius, deinde da quinque tertias cuilibet unitati ternarii, quia numerus dividendus est quinarius. Item si velis dividere tria per quinque, quia numerus, per quem fit divisio, est quinarius, dividias quamlibet unitatem numeri ternarii dividendi in quinque partes aequales, puta in quinque quintas, et quia numerus dividendus est ternarius, da cuilibet tres quintas, et quilibet illorum quinque habebit aequaliter. Probatur haec suppositio, quia sic dividendo cuiilibet aequaliter datur, ut patet ex se, et nihil manet, ergo illa divisio est completa, et modus dividendi sufficiens, et per consequens suppositio vera. Probatur minor, quia quando tria dividuntur per quinque, gratia exempli oportet iuxta tenorem suppositionis dividere quamlibet unitatem numeri ternarii in quinque partes aequales, et sic erunt partes illae ter quinque, et per consequens quinque tres partes adaequate, ut patet, erunt igitur ibi quinque ternarii illarum partium adaequata, et datur cuiilibet unitati quinarii numeri unus ternarius, igitur nullus ternarius manet, quam illi ternarii et unitates numeri quinarii sunt numero aequales, igitur tunc nihil manet dividendum. Et sic probabis de quibuscumque aliis numeris, quorum unus per alterum dividitur, sequitur igitur suppositio.

His suppositis pono talem regulam: ad dividendum numerum se habentem, in qua volueris, | propositio minoris inaequali-

tatis [ad eum,] ad quemcumque numerum volueris, capias in numeris duos numeros se habentes in tali proportione, et dividias numerum respectu, cuius queris numerum se habentem in proportione minoris inaequalitatis in tot partes aequales, quotus est numerus maior talis proportionis, et ex his capias tot illarum partium, quotus est numerus minor dictae proportionis. Et sic invenies propositum. Hoc facili monstratur exemplo, ut si vis invenire numerum se habentem in proportione subsexquiteria respectu numeri quinarii in rebus divisibilibus, (quoniam in indivisibilibus non est possibile, ut patet ex primis duabus suppositionibus), capias in numeris 4 et 3, qui sunt numeri se habentes in proportione sexquiteria, et [quia] numerus maior est quaternarius, dividias numerum quinarium respectu, cuius queris subsexquiterium numerum in quattuor partes aequales, et hanc divisionem facies per quartae suppositionis documentum, et quia numerus minor est ternarius, capias tres quartas quinarii et illarum trium quartarum ad illum numerum quinarium, qui componitur adaequate ex quattuor talibus, est proportio subsexquiteria. Et isto modo in omnibus aliis operaberis. Patet haec regula, quoniam tunc talis numerus se habebit ad illas suas partes aliquotas, sicut se habent numeri proportionis quae sitae, ut constat, igitur illo modo oportet operari ad inveniendum id, quod docet regula, et per consequens regula vera.

Secunda regula: ad inveniendum numerum se habentem in proportione maioris inaequalitatis [ad eum], ad quem volueris, numerum, et in quacumque libuerit proportione, capias in numeris duos numeros se habentes in tali proportione, et dividias numerum respectu, cuius queris numerum se habentem in illa proportione maioris inaequalitatis in tot partes aequales, quotus est numerus minor talis proportionis, et tunc illi numero minori sic divis[er]e addas tot aequales partes partibus divisionis, quot sunt, per quas numerus maior talis proportionis excedit minorem. Et tunc numerus resultans ex n[u]mero minori et illa additione est numerus se habens ad numerum sic divisum in pr[o]portione data maioris inaequalitatis. Hoc facile declarabit exemplum: si enim velis invenire numerum sexualterum ad numerum quinarium in rebus divisibilibus, (in indivisibilibus enim id nequit fieri, ut dictum est), capias in numeris duos numeros se habentes in proportione sexualterum altera, ut puta 2 et 3, et quia numerus minor est binarius, dividias numerum quinarium respectu, cuius queris numerum sexualterum, in duas partes aequales, quod fiet secundum documentum quartae suppositionis. Oport[e]t enim tunc dividere 5 per 2, et quia ternarius numerus maior, talis proportionis excedit numerum binarium, minorem numerum talis proportionis, per unam unitatem adaequata, addas supra numerum quinarium unam de illis partibus duabus, in quas iam divisus est quinarius, puta medietatem ipsius quinarii, tunc aggregatum ex quinario et illa parte se habet ad quinarium in proportione data, puta sexualtera. Patet haec regula sicut superior. Applica probationem. Et haec breviter de prima parte huius operis introductionis gratia dicta sufficient.